

Den autobiografiske pagt oversat:

En undersøgelse af Édouard Louis' *Changer: méthode* på dansk og engelsk

Beate Skakkebæk Lindegaard
Københavns Universitet
fld217@alumni.ku.dk / beateesl@gmail.com

ABSTRACT

*This article aims to map out some of the unique challenges that arise in the translation of autobiographical literature which deals with questions of social class. Through a comparative analysis of French author Édouard Louis' *Changer: méthode* and the Danish and English translations, the study finds that translators tend to refine the language of the text, fail to be consistent in their translation of class-related terms, and struggle to convey the myriad of connotations related to sociolects and dialects to the new audience. In the case of *Changer: méthode*, the discrepancy between the original and the translation is larger in the English version than the Danish. I argue that this difference might be explained by norms in the Anglophone literary sphere, but that tailoring the translation to accommodate the target audience nonetheless compromises the premise of the genre and shifts the reader's focus away from the text's more sociological dimensions, effectively diminishing the work's potential to spark debate in the public sphere.*

Keywords: autobiography, translation, social class, sociology of translation

1. INTRODUKTION

I september 2024 skrev litteraturanmelder Bodil Skovgaard Nielsen en klumme i Information under titlen “Kan klasselitteratur kun sælges i Danmark, hvis det lugter af mønsterbrud og dramatik?”, hvori hun anklagede forlaget Gyldendal for at dramatisere den franske forfatter Édouard Louis’ titler i de danske oversættelser. Hun skrev for eksempel om værket *Changer: méthode*, som på dansk er oversat til *Forvandlingens metode*:

“*Changer: méthode* klinger anderledes af manual og vejledning, end det eventyr som ‘forvandling’ lover, og originaltitlens kolon i midten giver en effekt af staccato og stædighed. Samfundsmekanik frem for magiske væsner, skurke og helte, skæbne og tragik.”

Mens studier af autofiktion i mange år har været et voksende felt (Dix, 2018), har oversættelse af denne genre været genstand for bemærkelsesværdigt lidt akademisk interesse. Den kritik Nielsen rejser af dramatiseringen af titlerne, peger dog på, at der er noget særligt på spil i oversættelsen af autobiografisk klasselitteratur, hvori spørgsmål om sociologi, politik og selvfremsstilling spiller en større rolle end i klassisk skønlitteratur, og hvor udgivelser i høj grad læses som indspark i den offentlige debat.

I denne artikel vil jeg dykke ned i dette emne ved at undersøge, hvilke særlige udfordringer der kan opstå ved oversættelse af autobiografisk klasselitteratur, hvordan disse er løst i forskellige oversættelser, og hvilke konsekvenser oversætterens valg har for læsningen af teksten og dens position i den offentlige, politiske samtale. Dette gøres gennem en komparativ analyse af Édouard Louis’ *Changer: méthode* (2021) og henholdsvis den danske oversættelse af François-Eric Grodin (2022) og den engelske oversættelse (UK) af John Lambert (2024). Undersøgelsen vil belyse de to oversætteres tilgang til spørgsmål om stilleje, accenter og klassebegreber og diskutere, hvilke effekter oversættelsesstrategierne har på bogens virkelighedsfremsstilling og klassefokus.

Artiklen vil skrive sig ind i en oversættelsesteoretisk diskussion, men vil trække på en litteraturvidenskabelig faglighed, hvilket former undersøgelsens tekstforståelse, komparative metode og interesse for sammenhæng mellem litteratur og samfund. Det oversættelsesteoretiske rammeværk, som analysen bygger på, vil altså blive aktiveret i en litteraturvidenskabelig, snarere end strengt sprogvidenskabelig, forstand. Dette vil naturligvis skabe begrænsninger i kompleksiteten af undersøgelsens lingvistiske dimensioner, men forhåbentligt også åbne for muligheder for at opnå en særlig forståelse for sammenhængen mellem det sproglige på sætningsplan, værket som helhed og værket i en større litteratur- og samfundsmæssig kontekst.

2. VIRKELIGHEDSREFERENCE OG FREMMEDBEVARENDE OVERSÆTTELSE

2.1 Værk og virkelighed

Det er notorisk svært at fremmane stabile definitioner af litterære genrer, og særligt genrebetegnelser som *autofiktion* og *autobiografi* er omdiskuterede begreber (Dix, 2018). Jeg bygger min forståelse af værkets genre på litteraturteoretiker Philippe Lejeunes (1975) definition af autobiografien, hvori det centrale for at kunne definere en tekst som autobiografisk er begrebet om *le pacte autobiographique*, som er en 'aftale', forfatter og læser indgår om at acceptere præmissen om en identitet mellem forfatter, fortæller og hovedperson. Mere overordnet passer genren autobiografi ind under den kategori af tekster, der antages at referere sandfærdigt til virkeligheden, hvilket ifølge Lejeune indebærer en tilsvarende *pacte référentiel*. Dette forstås igen som en 'aftale' mellem læser og forfatter om at forstå værkets indhold som en refleksion af virkeligt foregåede hændelser. Disse præmisser opfyldes i Édouard Louis' forfatterskab, hvor forfatter, fortæller og hovedperson deler navn og identitet, og hvor bøgernes indhold præsenteres som værende Louis' sandfærdige livshistorie. Derfor defineres *Changer: méthode* i denne undersøgelse som autobiografi. Dette forhold mellem værk og virkelighed betyder desuden, at forfatteren er anderledes central for læsningen, end hvad der ellers er kutyme i mange litteraturvidenskabelige undersøgelser (Barthes, 1995).

I forlængelse heraf mener jeg, det er relevant at nævne, at Édouard Louis også selv bruger begrebet *autobiografi* om sine værker, blandt andet i sin nyeste udgivelse *Que faire de la littérature?* (2025), hvori han diskuterer forholdet mellem litteratur og politik. Ifølge ham er det centralt for den autobiografiske genre, at den fortæller noget, som ellers er blevet set som ikke-fortællebart (Louis, 2025, s. 118). Autobiografien skal ikke blot fortælle et livsnarrativ, som læseren forventer: Der skal være et element af chok. I Louis' tilfælde er det den fattigdom og homofobi, han har gennemlevet, som han via sin litteratur forsøger at 'tvinge' læseren til at se (Louis, 2025, s. 66).

Denne udgivelse går godt i tråd med den måde, Louis har optrådt som samfundsdebattør i relation til sit forfatterskab. Bare i Danmark har han i løbet af de seneste år optrådt mange gange i forskellige kontekster såsom DR Deadline, Louisiana Literature og det Kongelige Bibliotek, hvor han i alle tilfælde har udnyttet muligheden til at sætte fokus på social ulighed. Louis skriver sig desuden eksplicit ind i en tradition for litteratur, der sammenvæver det personlige og det politiske, ved gentagne gange at referere til den ældre forfatter – og Louis' ven – Didier Eribon, der ligeledes er kendt for at blande personlige beretninger med sociologisk arbejde (Eribon, 2009). Set i dette lys må *Changer: méthode* forstås som både en personlig beretning og en samfundsanalyse og -kommentar.

De ovennævnte genreforhold sætter nogle særlige krav til oversættelse af denne type værker: Idet det er centralt for genren, at der antages, at værket refererer sandt til virkeligheden, må oversættelsen sørge for ikke at underminere dette forhold.

2.2 Oversættelsesstrategier for autobiografier

Denne analyse vil tage udgangspunkt i en antagelse om, at man kan placere forskellige oversættelsesstrategier på et spektrum, der spænder mellem den ‘fremmedbevarende’ oversættelsesstrategi i den ene ende og den ‘hjemliggørende’ i den anden (Venuti, 2017).

Den hjemliggørende oversættelsesstrategi forsøger i højst mulig grad at akkommodere målsproglæseren, hvilket kan gøres ved at skabe en tekst, der lyder så naturlig og flydende som muligt i målsproget samt ved at tilpasse kulturelle særpræg og forhold til at passe ind i målsprogs-kulturen (Venuti, 2017). Man kan sige, at denne tilgang rykker originalteksten tættere hen mod målsproglæseren (Schleiermacher, 2021). Ekstreme eksempler på denne strategi kan være, hvis man oversætter originale navne til navne, der er mere almindelige i målsprogs-kulturen, eller endda geografiske placeringer. Nogle kan siges at oversætte i en meddigtende, *transcreation* forstand, hvor oversætteren sætter sit individuelle præg på teksten og kan finde på at ændre centrale elementer (Vieira, 1999). Denne tilgang ville dog i tilfældet af autobiografiske værker være et åbenlyst brud på *le pacte référentiel*, idet den ville bryde med den forventning, læseren har til overensstemmelse mellem forfatters liv og værkets indhold.

Derfor vil jeg i denne henseende argumentere for, at det er værd at ty til den fremmedbevarende oversættelsesstrategi i stedet. Denne bygger først og fremmest på at lægge sig så tæt op ad originalteksten som muligt, selv hvis dette vil skabe forståelsesmæssige vanskeligheder for målsproglæseren (Venuti, 2017). Denne tilgang kan siges at ville rykke målsproglæseren hen til teksten (Schleiermacher, 2021). En prominent fortaler for denne tilgang er franske oversættelsesteoretiker Antoine Berman. I sin tekst “La traduction comme épreuve de l’étranger” (1985) argumenterer han for, at en oversætters fremmeste opgave er at bevare det fremmede som fremmed i en tekst og dermed ikke tilpasse den til målsproglitteraturens konventioner. På denne måde beriger man målsprogs-kulturen ved at introducere en tekst, der opleves som grundlæggende ny og fremmed, og derved udvider målsproglæsernes horisonter og rammerne for, hvordan sproget kan bruges. Berman citerer Michel Foucault for at sige, at oversættelsen skal virke som om, et sprog blev kastet mod et andet (Berman, 1985, s. 1). En af oversættelsens opgaver er altså at provokere en form for chok hos læseren – det samme som Louis argumenterer for, at autobiografien skal kunne. Denne oversættelsestilgang kan siges at være forholdsvis radikal, og det er ikke så ofte, man samler en bog op i boghandlen, der er oversat fuldstændigt efter dette dogme. Alligevel vil jeg argumentere for, at det er den oversættelsesstrategi, som bedst bevarer løftet om sandfærdig virkelighedsfremstilling, som ligger i *le pacte référentiel*, idet oversætteren prioriterer at videreformidle originalværket i al dets fremmedhed frem for at tilpasse det, så det bliver mere genkendeligt for målsproglæseren. Berman fremlægger en liste af tolv analysepunkter, som han kalder *deformationspunkter*. Disse er fælder, oversættere ofte falder i, og som forhindrer dem i at lykkes med at fremmedbevare i deres oversættelser. I den nedenstående analyse vil jeg bruge nogle af disse punkter som teoretisk afsæt til at undersøge oversættelsesvalg.

Lawrence Venuti (2017) bygger videre på Bermans normative rammeværk for oversættelsesanalyse, da han tager bestik af vilkårene for oversat litteratur specifikt i Storbritannien og USA. Han

argumenterer for, at der er et *regime of fluency* i engelsksprogede oversættelser, hvori det ypperste mål for en oversættelse er, at det ved læsningen ikke mærkes, at det er en oversat tekst. Dette producerer ifølge Venuti en “aggressively monolingual” kultur, hvor al fremmedhed i udenlandsk litteratur udviskes, og læsere ikke vænner sig til at blive udfordret i deres sproglige vaner og kulturelle udsyn (Venuti, 2017, s. 12). Denne teori vil være særligt relevant, når jeg kigger på den engelsksprogede oversættelse af *Changer: méthode*, og hvordan denne adskiller sig fra både originalværk og den danske oversættelse.

3. OVERSÆTTELSESVALG OG KONSEKVENSER I CHANGER: MÉTHODE

Changer: méthode er en beskrivelse af Louis’ liv fra hans tidlige teenageår, hvor han går på lycée¹, til hans midt-tyvere, hvor han er flyttet til Paris for at gå på det ekstremt prestigefyldte universitet *École Normale Supérieure*. Kontrasten mellem de nye miljøer og det fattige Nordfrankrig, som han er vokset op i, er enorm. Undervejs reflekterer han over de mange ændringer, han skal lave i både sin væremåde og udseende for at passe ind i de gradvist højere og højere sociale lag, som han indtræder i.

Den nedenstående analyse tager udgangspunkt i et enkelt kapitel (side 71-76 i den franske udgave, 75-80 i den danske og 61-66 i den engelske), som er situeret i den del af bogen, hvori han er blevet venner med Elena, der kommer fra den øvre middelklasse i byen Amiens, hvor de går på lycée. Her er han, med Elenas hjælp, ved at aflægge sig de af sine vaner, som er tydeligst knyttet til hans sociale ophav. Hovedpersonen skifter igennem bogen navn fra Eddy til Édouard, ligesom forfatteren har gjort i virkeligheden, så i denne analyse bruges begge disse navne om den samme person. I det nedenstående vil jeg dykke ned i tre særlige oversættelsesudfordringer i kapitlet og undersøge, hvordan de to oversættere har løst dem, og hvad disse valg har af konsekvenser for læsningen af den oversatte tekst.

3.1 Sproglig kompleksitet og registre

Édouard Louis’ forfatterskab er karakteriseret ved en meget simpel sprogbrug, som adskiller sig fra konventionelt fransk skriftsprog. Dette gør hans bøger mere tilgængelige for en bred skare af læsere, og de er derfor lettere at tilgå for folk, der ikke er vant til at læse skønlitteratur – et princip, som går godt sammen med Louis’ fokus på social ulighed.

Der er i alle sprog forskelle på det, man populært set kalder *talesprog* og *skriftsprog* (Hansen, 2000), men på fransk er denne diskrepans særligt stor, hvilket skyldes forskellige kulturelle forhold og traditioner. For det første er der forskel på, hvordan sprog undersøges og udvikles. I Frankrig blev l’Académie Française i 1635 sat i verden med det formål at udstikke en retning for ‘rigtig’ fransk sprogbrug – og dets rolle forbliver uændret i dag. På deres hjemmeside står der: “Akademiets primære funktion bliver at arbejde med den ypperste omhu og flid for at udforme faste regler for vores sprog

---

¹ Fransk gymnasium.

og at gøre det klart, velformuleret og i stand til at beskæftige sig med kunst og videnskab” (Académie Française, u.å.).² I kontrast udlægger Dansk Sprognævn sit formål som: “at følge det danske sprogs udvikling, fx ved at registrere nye ord, at svare på spørgsmål om dansk sprog og sprogbrug, at fastlægge den danske retskrivning og redigere og udgive den officielle danske retskrivningsordbog” (Dansk Sprognævn, tilgået 16/04/26). Her ses det, at Dansk Sprognævn følger og registrerer udviklinger i sproget, som det er talt af befolkningen – noget, som ikke på samme måde er kernen af l’Académie Française arbejde. I stedet arbejder de for at udstikke regler, som sprogbrugere bør følge. l’Académie Française er derved karakteriseret af en mere præskriptiv sprogindstilling og Dansk Sprognævn en mere deskriptiv sprogtilgang. Denne forskel i tilgang til sproget påvirker, hvor stor forskel der er på talesprogsbrug og skriftsprogsbrug, idet Dansk Sprognævn vil være mere tilbøjeligt til at inkorporere nye udviklinger i det talte sprog i det officielle skriftsprog, end l’Académie Française vil være. Her ville det være oplagt også at inddrage en officiel sprogmyndighed for engelsk, men engelsk som sprog har aldrig været reguleret af en officiel instans (Sayers & Henderson, 2024, s. 515). Dog argumenterer eksempelvis lingvisten Stephen Levey for, at der blandt britiske engelsktalere er en stærk værdihierarkisering af forskellige sprogformer, hvori det talte engelsk, der afviger fra standardskriftsproget, anses som værende fejltagtig sprogbrug og ofte knyttes til lavere social klasse (Levey, 2024, s. 53). Her forstås standardskriftsprog som det, der undervises i i skolesystemet, og her er der ifølge Levey en tendens til grammatisk præskriptivisme.

En anden forskel mellem de valgte sprog er, at dansk som et germansk sprog kan betegnes som værende endocentrisk, hvorved det forstås, at verber er meget informationsbærende, og at verbalstrukturer derfor foretrækkes. I kontrast er fransk et eksocentrisk sprog, hvori substantiver er mere informationstætte, hvorfor nominalstrukturer foretrækkes. Engelsk fremstår i mange tilfælde som en hybrid mellem de to (Korzen & Lundquist, 2010, s. 112).

Slutteligt er det relevant for denne analyse at bemærke, at der på fransk findes en grammatisk tid, *passé simple*, som kun bruges i skriftsprog og ikke i talt sprog. Denne bruges i situationer, hvor man i talt sprog ville bruge den grammatiske tid *passé composé*. Édouard Louis gør sig bemærket ved ikke at gøre brug af *passé simple*, men derimod at bruge *passé composé* hele vejen igennem, hvilket giver en åbenlyst mere talesprogsagtig klang til teksten, der derfor også vil fremstå mere genkendelig for folk, som ikke er vant til at læse litteratur. Denne skelnen mellem skriftlige og talte grammatiske tider eksisterer hverken på dansk eller engelsk.

På grund af disse forskelle i sprogenes kulturelle kontekst samt grundlæggende struktur kan det være svært at sammenligne oversættelser, når det gælder spørgsmål om stilleje. Der er dog nogle ting, man kan tage fat i for at nærme sig en karakteristik af stillejet i de to oversættelser. For eksempel er

---

²Egen oversættelse fra: “La principale fonction de l’Académie sera de travailler, avec tout le soin et toute la diligence possibles, à donner des règles certaines à notre langue et à la rendre pure, éloquente et capable de traiter les arts et les sciences.”

talesprog ofte karakteriseret ved semantisk simple verber, der kun bærer én betydning, modsat semantisk komplekse verber, der har en højere informationsgrad (Hansen, 2000). Et eksempel på dette kunne være det semantisk simple verbum ”at gå”, som betegner, at man bevæger sig fremad ved at sætte én fod foran en anden, over for det mere komplekse verbum ”at slentre”, der betegner en aktivitet, hvor man går, men som også siger noget om måden: Man går langsomt, giver sig tid til at observere omgivelserne og snakker måske endda med en makker.

Denne dynamik ses i den franske originaltekst, da der i mit udvalgte kapitel står “J’ai décidé de tout transformer” (Louis, 2021, s. 71). Her har verbet ”décider” en semantisk simplicitet, idet det formidler information om, at man har taget en beslutning, men ikke noget om vægten af beslutningen – måden, hvorpå den er taget, eller konteksten. I den danske udgave er “décidé” oversat til “besluttede”, hvilket må siges at være den mest direkte oversættelse muligt, da dette verbum har en tilsvarende lav kompleksitet i sin informationsgrad. I den engelske oversættelse kunne man have brugt verbet ”decide”, men i stedet har oversætter valgt at skrive “resolved”, hvilket ikke i samme grad er et semantisk simpelt verbum. Ordet ”resolve” bruges oftest i sammenhænge, hvor der er tale om en beslutning af længerevarende karakter, og ordet klinger desuden af noget højstemt. I dette tilfælde ses det altså, at den danske oversættelse bevarer simpliciteten i Louis’ sprog, mens den engelske højner stillejet – et fænomen, som Berman kalder forædling (Berman, 2013, s. 61).

Hansen skriver desuden om talesprogets karakteristika, at man her typisk har en ‘fladere’, dvs. mindre hierarkisk opbygget og mere ikonisk struktur, end i det mere formelle skriftsprog. Med ‘ikonisk’ struktur menes en sproglig struktur, der er i et eller andet omfang afspejler strukturen i de begivenheder, der fortælles om (Hansen, 2000, s. 22). Som en konsekvens af dette er talesproget blandt andet kendetegnet ved, at ledsætninger oftest efterstilles den overordnede sætning frem for at blive indskudt. I en læsning af mit udvalgte kapitel er det tydeligt, at denne ‘flade’ struktur gør sig gældende, eksempelvis her: “Certains se rendaient compte de cette transformation au lycée, comme Étienne, un nouvel ami” (Louis, 2021, s. 72). Den danske oversættelse har bevaret denne sætningsstruktur: “Der var flere, der bemærkede min forvandling i gymnasiet, for eksempel Étienne, en af mine nye venner.” I den engelske er der dog lavet om i sætningsstrukturen ved at indføre en indskudt ledsætning, frem for at efterstille den: “Some people like Étienne, a new friend, noticed this transformation at school.” Dette er altså endnu et eksempel på, hvordan den engelske oversættelse ikke bevarer den talesprogsstil, som originalteksten er skrevet i.

For at forstå forskellene i oversættelser er det relevant at tage fat i Lawrence Venuti’s begreb om *the regime of fluency*, som hersker for oversat litteratur i Storbritannien og USA. Dette henviser til en oversættelsesnorm, der dikterer, at der ikke må være nogen modhager eller akavede sætningskonstruktioner i læsningen af en oversat tekst, men at den derimod skal tage sig ud, som om den oprindeligt er skrevet på engelsk (Venuti, 2008, s. 1). Oversættelser skal altså opleves som fuldstændig *fluent*. Dette betyder, at hvis det typiske stilleje brugt i engelsk litteratur er højere end originaltekstens, vil oversætteren have tendens til at “forædle” (Berman, 2013, s. 61) teksten, så den passer ind, og dermed afvige fra den fremmedbevarende oversættelsesstil. Denne dynamik kan ligge ubevidst hos oversætteren, men kan også opretholdes eksplicit af aktører i branchen, som har

forskellige krav til oversættelsen, med blik for eksempelvis salgstal og anmeldelser i dagblade. Dette kan være med til at forklare, hvorfor den engelske oversætter i højere grad end den danske har højnet stillejet i teksten.

Som beskrevet ovenfor, er originalteksten skrevet på en måde, der gør den langt mere tilgængelig for læsere, der ikke er vant til at læse litteratur, idet den er skrevet i en talesprogsstil. Selvom det kan siges at være mere alment at gøre brug af en mere høj stil i engelsk litteratur end i dansk, og selvom det er kutyme at tilpasse oversættelser til at passe gnidningsfrit ind i den øvrige litterære sfære, kan man alligevel argumentere for, at den engelske oversættelse løfter teksten længere væk fra det talte sprog, hvilket kan have som konsekvens, at den ikke i samme omfang som originalen er tilgængelig for læsere, der er uvant til litterært sprogbrug. På denne måde kan man overveje, om de valg, den engelske oversætter har taget, rykker på den position, værket har i den litterære offentlighed.

3.2 *Accenter*

I mit udvalgte kapitel fylder accenter meget.³ Hovedpersonen taler på en måde, som er forbundet med de lavere klasser i det nordlige Frankrig, og oplever at blive drillet med sin udtale, da han kommer til Amiens. Derfor beslutter han sig for at lære at tale ‘uden accent’’, hvilket i denne kontekst betyder at tillægge sig en mere parisisk taleform, der forbindes med højere socioøkonomiske klasser. Han skriver for eksempel:

”Je me souviens d’un soir, au bord des larmes, où j’essayais de prononcer jaune en disant « jône » et non pas « jane » comme je l’avais fait depuis toujours” (Louis, 2021, s. 72).

Dette afsnit skaber særlige oversættelsesvanskeligheder, da en fransk læser vil kunne forestille sig den lydlige side af de to måder at udtale ordet ”jaune” på, og derudover vil forstå hvilke konnotationer, der knytter sig til dem. I den danske udgave lyder afsnittet således:

”Jeg husker en aften, hvor jeg på grådens rand øvede mig på at udtale ordet *jaune*, gul, som ‘sjorn’ og ikke ‘sjarn’, sådan som jeg altid havde gjort.” (Louis, 2022, v. Grodin, 76)

Og i den engelske:

”I remember one evening when I was on the verge of tears trying to pronounce the word ‘jaune’, or yellow, and say ‘zhone’ and not ‘zhaan’ as I’d always done.” (Louis, 2024, v. Lambert, 62)

Begge oversættere har altså valgt at fremmedbevare ved at blive ved det franske ”jaune”, men har tilføjet en forklarende indskydelse om ordets betydning. De har taget højde for forskellige udtaler,

---

³ Man kunne være fristet til at påpege, at der er tale om dialekter og sociolekter, men da ordet *accent* bruges konsekvent i både originalen og begge oversættelser, gør jeg det også her.

idet de har tilpasset den fonetiske nedskrivning til målsproget. Formålet har været at skrive noget, som i en målsproglæseres mund ville lyde som den udtale, Louis beskriver.

Et af Bermans deformationspunkter beskæftiger sig med sprogenes over- og underordning, hvad angår dialekter og fællessprog (Berman, 2013, s. 72). Han forklarer, at det er et svigt af romanens særpræg, hvis et værk med forskellige accenter oversættes, så teksten bliver homogen. I stedet skal oversætter forsøge at videreformidle forskellene gennem målsproget – noget, som han dog indrømmer, er yderst udfordrende. Oversætternes valg i dette afsnit om ikke at forsøge at finde målsproglige tilsvarende begreber til ordet ”jaune” men i stedet at bevare både det franske ord og de franske udtaler gør, at accentforskellene ikke udviskes, og at oversættelserne dermed lever op til Bermans princip på dette område.

Samtidig formår afsnittet ikke nødvendigvis at viderebringe til målsproglæserne den oplevelse, en fransk læser vil have. Ud fra konteksten kan læseren slutte, at hovedpersonen oplever at blive mødt med en slags foragt for sin accent, der klinger af arbejderklasse og provins. Derfor vil læseren opnå en intellektuel forståelse for de dynamikker, der er på spil– eller i hvert fald tilnærmelsesvist. Man kan dog overveje, om læsernes egne erfaringer og fordomme aktiveres, idet dette ofte er noget, som foregår på et mere ubevidst plan. Jeg kan for eksempel godt høre forskel på norditaliensk og syditaliensk, og jeg ved at der er et kompliceret forhold mellem de to regioner, men jeg har ikke selv noget erfaringsgrundlag, der skulle aktivere en særlig affektiv respons, når jeg hørte den ene eller den anden italienske accent.

Havde oversætterne brugt en anden strategi og valgt at oversætte til nordengelsk eller nordjysk frem for at bevare de franske lyde, ville det dog have ændret betydningen af tekstpassagen, da forholdene mellem disse og hovedstadsmåden ikke nødvendigvis minder om forholdet mellem nordfransk og parisisk. Dette ville altså kunne ses som et brud på *le pacte référentiel*.

Dette er altså et grundproblem for oversættelsen af autobiografisk klasselitteratur: man må respektere den referentielle pagt ved ikke at lave en hjemliggende oversættelse til målsprogs-kulturen hvori de sociologiske dynamikker ikke nødvendigvis er tilsvarende. Men ved den fremmedbevarende tilgang sætter man ikke i samme grad målsproglæserens egne fordomme i spil, og teksten kan dermed komme til at blive mindre vedrørende.

3.3 Klassebegreber

I det udvalgte kapitel er der en række begreber, der knytter sig til klasseforhold, hvis oversættelse kan siges at være særlig vigtig i forhold til bogens politiske ærinde. Louis har studeret sociologi og refererer bogen igennem til tænkere såsom Pierre Bourdieu (Louis, 2021, s. 152), hvilket peger på, at samfundsanalysen er central for hans projekt. Derfor er det relevant at kigge på, hvordan dette formidles i oversættelserne.

Som et af sine tolv *deformationspunkter* argumenterer Antoine Berman for, at der under tekstens overflade ligger netværk af ord, som optræder ofte i en tekst, og dermed danner en slags underliggende meningsstruktur. Han kalder det et værks *ord-obsessioner* (Berman, 2013, s. 65).

Denne struktur forstyrres tit i oversættelser, forklarer han, hvis disse hyppigt brugte ord oversættes forskelligt. Dette princip er meningsfuldt at bruge når vi kigger på hvordan centrale begreber, der knytter sig til klasse og identitet, er oversat i *Changer: méthode*.

I et af de første kapitler i bogen introduceres begrebet *l'Insulte*, som refererer til anklagen om homoseksualitet, som Édouard har mødt hele sit liv. Alle de bemærkninger, han møder, som knytter sig til hans seksualitet og feminine væremåde, grupperes sammen til at udgøre en slags grundskam: *l'Insulte*. Hver gang, han bruger begrebet i denne forståelse, skrives det med stort I, så det bogen igennem er genkendeligt.

I den danske udgave er dette begreb oversat til "*hånen*". Det skrives ikke med stort forbogstav, men kursiveres til gengæld hver gang. Dermed opnås noget af den samme effekt som i originalen. I den engelske udgave er begrebet blot oversat til "the insult" uden nogen form for typografisk særpræg. Når ordet optræder i teksten, fremgår det derfor ikke tydeligt, at det refererer til denne grundskam. Dermed går begrebet fra at være et åbenlyst centralt koncept i den franske udgave til at være af markant mindre vigtighed i den engelske.

Et andet ord, der går igen i teksten i flere forskellige former og situationer, er begrebet *bourgeoisie*. Det bliver brugt til at beskrive accenter: "j'essayais d'imiter les accents de la bourgeoisie" og "pourquoi tu parles avec cet accent de bourge ridicule?" (Louis, 2021, 71-72). Men det bruges også når hovedpersonen har købt nyt tøj: "Eh bien Eddy, vous vous embourgeoisez."

Bourgeoisie er et begreb, der kan bruges i mange forskellige sammenhænge, men i denne kontekst er det centralt at forstå det som et klassebegreb, som aktører såsom Karl Marx og Friedrich Engels har brugt i deres analyser af klassesamfundet (Marx & Engels, 1976). Det henviser til overklassen, og selvom det godt kan bruges som adjektiv til at beskrive overklassens kultur og væremåder, så er det vigtigt ikke at miste øje for, at det er et funktionelt, socioøkonomisk analysebegreb.

I den danske oversættelse optræder eksempler som: "jeg prøvede at efterligne borgerskabets accenter", "hvorfor er du begyndt at tale med den der latterlige overklasseaccent?" og "Hold da op, Eddy, du er jo ved at blive helt borgerlig."

Man kan argumentere for, at begrebet *borgerskabet* i den danske oversættelse også kan have denne socioøkonomiske funktion, men det klinger lidt gammeldags, da vi sjældent vil klassificere nogen som tilhørende 'borgerskabet' i dag. Ordet "overklasse" virker til gengæld i konteksten, og indbefatter stadig dette samme potentiale for at tale om socioøkonomi, som *bourgeoisie* gør. Slutteligt kan begrebet "borgerligt" strengt taget også bruges, men dette vil for mange ligeledes virke som en gammeldags måde at bruge begrebet på, hvis det refererer til overklassens levevis. I dag støder vi oftest på begrebet i relation til den politiske højrefløj, hvilket bestemt ikke er det, der er tale om i denne tekstpassage.

I den engelske udgave fremstår passagerne således: "I tried to imitate the posh accents", "why are you speaking with that ridiculous accent?" og "Well, well, Eddy, you're becoming gentrified."

Ordet *posh* er et adjektiv, som bruges i britisk kontekst til at henvise til overklassekultur, men er ikke traditionelt brugt som samfundsanalytisk begreb i en mere sociologisk forstand. I den midterste sætning har oversætteren helt valgt at udelade at oversætte ordet *bourge*. Og i den sidste bruges begrebet *gentrified*, som er et udtryk, der oftest henviser til nabolag, hvor de velhavende klasser flytter ind og dermed hæver priserne. Selvom disse begreber bruges til at beskrive en klassevirkelighed, gør udskiftningen af begrebet *bourgeoisie*, at teksten taber sin eksplicite forbindelse til traditionel klasseanalyse. Desuden udskiftes Louis' konsekvente brug af begrebet med et mere varieret sprogbrug, hvilket man kan argumentere for svækker fokuset på netop dette begreb som centralt for teksten.

Denne tendens til at være inkonsekvent i oversættelsen af gentagne begreber ses i flere tilfælde i det engelske tekstuddrag. Louis skriver i originalværket, at han oplevede, at det var "légitime" at have en "accent de bourge", hvis man havde fået den fra sin familie, men "illégitime" hvis man selv har anlagt sig den. Den danske oversættelse bruger her "legitim" og "illegitim", men den engelske bruger "legitimate" og "contrived", og bryder derfor op i antonymparret.

Det samme gør sig gældende i den passage, der forklarer Édouards tilegnelse af en ny latter. I originalteksten beskrives den nye latter ad to gange (i samme paragraf) som "artificiel". I den danske oversættelse er dette begreb begge gange oversat med "kunstigt", men i den engelske er det første tilfælde oversat til "artificial" og det næste til "fake". Her videreformidles gentagelsen altså ikke.

Ud fra Bermans begreb om værkets ord-obsessioner kan man argumentere for, at tendensen til at variere oversættelsen af disse begreber kan være med til at forstyrre tekstens fokus på en ikke-ubetydelig måde. I originalteksten optræder strukturer af genkendelige begreber, såsom *bourgeoisie* og *l'Insulte*, som ved deres gentagelse fungerer som faste holdepunkter i læsningen. Antonymparret *légitime/illégitime* og gentagelsen af ordet *artificiel* bidrager på lignende måder ved at rette klart fokus på de centrale spændinger, som findes i teksten. Disse begreber opridses de allervigtigste punkter: hovedpersonens forsøg på at navigere klasse, seksualitet og personlig udstråling for at passe ind i et nyt og mere velstående miljø. Når disse begreber oversættes unøjagtigt og inkonsekvent, kan de komme til at træde mere i baggrunden, hvilket kan have den effekt at læserens fokus driver andetsteds hen. Dette kan forskyde vægtningen mellem det personlige narrativ og det samfundsanalytiske ærinde, og går desuden imod Louis' eget mål om at bruge autobiografien som en måde at 'tvinge' sin læsers fokus hen på spørgsmål om fattigdom og homofobi (Louis, 2025, s. 66).

4. KONKLUSION

Denne artikel har undersøgt nogle centrale udfordringer, der opstår ved oversættelse af autobiografisk litteratur med et politisk ærinde. Jeg har argumenteret for, at det særlige forhold der er mellem tekst og virkelighed, bør spille ind på den måde, værket oversættes på, og lægger op til en oversættelsesstrategi i tråd med det, Antoine Berman fremlægger.

Min analyse har fundet at det, grundet sprogenes forskellige strukturer, kan være svært at videreformidle det stilleje, som originalværket er skrevet i. Der er dog nogle strategier, man kan bruge for alligevel at forsøge at komme originalværket så nært som muligt. I dette tilfælde er den danske oversættelse kommet nærmere at videreformidle originalværkets talesprogsform, mens den engelske i visse tilfælde har højnet stillejet.

Spørgsmålet om sociolekter eller ‘accenter’ er særligt udfordrende. Begge oversættelser har bevaret de omtalte franske ord men tilpasset den fonetiske stavning til målsprogene. Ved ikke at oversætte til accenter fra målsprogskulturernes anerkender oversætterne, at man ikke kan sammenligne forhold mellem forskellige klassers talemåder på tværs af lande. Den valgte metode har dog den svaghed, at den måske ikke opildner en affektiv respons hos målsproglæseren på samme måde, som det ville hos kildesproglæseren.

Slutteligt mener jeg, at oversættelsen af ordnetværk – *ord-obsessioner* – er særlig vigtig for denne genre, da den er med til at flytte læserens fokus hen mod de socioøkonomiske spændinger, som er centrale for teksten og dens politiske ærinde. I dette tilfælde har den danske oversættelse så vidt muligt forsøgt at bevare disse ordnetværk, mens den engelske i højere grad har brudt op i dem ved at variere sprogbroen.

Bermans oversættelsesstrategi er naturligvis et ideal, og det vil aldrig være muligt at lave en perfekt oversættelse ud fra dette. Særligt i tilfælde hvor sprog adskiller sig meget fra hinanden er det sværere at lave den næsten direkte oversættelse, som han kalder på. Denne undersøgelse har dog beskæftiget sig med tre sprog, som ligger forholdsvist tæt op ad hinanden i den forstand, at de tilhører den indoeuropæiske sprogstamme, bruger samme skriftsprog og har mange låneord fra hinanden. Jeg har fremlagt flere tilfælde, hvor oversættere kunne have gjort brug af disse sproglige ligheder til at oversætte så direkte som muligt, men ikke har gjort det. Dette gør sig særligt gældende i den engelske oversættelse, hvor eksempelvis ”décider” kunne være oversat til ”decide” men i stedet blev til ”resolved”, eller ”illégitime”, som blev oversat til ”contrived”, selvom ”illegitimate” også eksisterer på engelsk. Dette rejser spørgsmålet om, hvorvidt litterære normer for oversættelse har påvirket oversætterens valg. Denne observation går godt i tråd med Venutis tese om, at der særligt i anglofone kulturer hersker nogle meget stærke forventninger til ‘fluency’ i oversættelse, der strømmer udgivelserne og forsøger at fjerne det ‘fremmede’ fra værkerne.

Min undersøgelse har altså fundet, at der i særligt den engelske oversættelse af *Changer: méthode* virker til at være en spænding mellem oversættelsesnormer i den litterære sfære og autobiografiens genrekonvention om virkelighedsreference og politiske ærinde. Denne spænding fremstår slet ikke lige så klart i den danske, der ud fra denne analyse virker til at ligge så tæt op ad originalteksten som muligt.

Idéen om at give læseren et slags chok er både centralt for Louis’ syn på autobiografien og for Bermans ideal for oversættelsen. Denne undersøgelse har dog vist, at oversætteren, ved at afvige fra

at oversætte så direkte som muligt, kan komme til at afbøde dette chok, og dermed forstyrre bogens ærinde som debatskabende værk.

Erklæring

Denne undersøgelse er understøttet af en bevilling fra Carlsbergfondet og er blevet foretaget ved grundforskningscentret PRIVACY, Centre for Privacy Studies, bevilling nr. DNRF138.

REFERENCES

- Académie française. (u.å.). *Les missions*. Hentet 16. april 2026 fra <https://www.academie-francaise.fr/linstitution/les-missions>
- Barthes, R. (1995). Death of the author. I S. Burke (red.), *Authorship: From Plato to the postmodern: A reader*. Edinburgh University Press.
- Berman, A. (1985). La traduction comme épreuve de l'étranger. I *Texte, 4*. Toronto University Press.
- Dansk Sprognævn. (u.å.). *Opgaver*. Hentet 16. april 2026 fra <https://dsn.dk/organisation-og-lovgivning/opgaver/>
- Dix, H. (2018). Introduction. I H. Dix (red.), *Autofiction in English*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-89902-2>
- Eribon, D. (2009). *Retours à Reims*. Champs.
- Hansen, M.-B. M. (2000). Om at beskæftige sig med det talte sprogs grammatik: Definitioner, karakteristika og metoder. *RIDS, 149*.
- Korzen, I., & Lundquist, L. (2010). Dansk og andre indoeuropæiske sprog: Strukturelle forskelle mellem tekster på endocentrisk dansk og eksocentriske romanske sprog. *NyS – Nydanske Sprogstudier, 38*, 107–142.
- Lejeune, P. (1975). Le pacte. I *Le pacte autobiographique*. Éditions du Seuil.
- Levey, S. (2024). Standard and non-standard English. I S. Fox (red.), *Language in Britain and Ireland*. Cambridge University Press.
- Louis, É. (2021). *Changer: méthode*. Points.
- Louis, É. (2024). *Change: A method* (J. Lambert, Trans.). Harvill Secker.
- Louis, É. (2022). *Forvandlingens metode* (F.-E. Grodin, Overs.). Gyldendal.
- Louis, É. (2025). *Que faire de la littérature?* Flammarion.
- Marx, K., & Engels, F. (1976). *Det kommunistiske manifest*. Forlaget Tiden.

- Nielsen, B. S. (2024, 5. september). Kan klasselitteratur kun sælges i Danmark, hvis det lugter af mønsterbrud og dramatik? *Information*. <https://www.information.dk/kultur/2024/09/kan-klasselitteratur-kun-saelges-danmark-lugter-moensterbrud-dramatik>
- Sayers, D., & Henderson, L. (2024). Language policy and planning in Britain and Ireland. I S. Fox (Red.), *Language in Britain and Ireland*. Cambridge University Press.
- Schleiermacher, F. (2021). On the different methods of translating. I *The Translation Studies Reader*. Routledge.
- Venuti, L. (2017). Invisibility. I *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge.
- Vieira, E. R. P. (1999). Liberating Calibans: Readings of Antropofagia and Haroldo de Campos' poetics of transcreation. I S. Bassnett & H. Trivedi (Red.), *Post-colonial translation*. Routledge.